

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI  
KHOA BẢO TÀNG

\*\*\*\*\*

VŨ THỊ THÁI HOA

TÌM HIỂU NỘI DUNG VÀ TÀI LIỆU HIỆN VẬT  
TRƯNG BÀY VỀ CÁC TRIỀU ĐẠI LÊ - MẠC  
TẠI BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP  
NGÀNH BẢO TÀNG

*Giảng viên hướng dẫn: PGS.TS. Nguyễn Thị Huệ*

HÀ NỘI - 2009

## MỤC LỤC

<b>PHẦN MỞ ĐẦU</b> .....	1
1. Lý do chọn đề tài .....	1
2. Mục đích nghiên cứu .....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu .....	2
4. Phương pháp nghiên cứu .....	3
5. Bố cục khóa luận .....	3
<b>CHƯƠNG 1: KHÁI QUÁT LỊCH SỬ CÁC TRIỀU ĐẠI LÊ - MẠC (1427 - 1788) VÀ NỘI DUNG TRUNG BÀY CỦA BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM</b> .....	4
1.1. KHÁI QUÁT VỀ LỊCH SỬ TRIỀU ĐẠI LÊ - MẠC (1428-1788) .....	4
1.1.1 Khái quát lịch sử triều đại Lê Sơ (1428-1527) .....	4
1.1.2. Khái quát lịch sử triều Mạc (1527- 1592) .....	9
1.1.3. Khái quát lịch sử triều đại Lê Trung Hưng (1592 - 1788) .....	13
1.1.4. Vai trò của các triều đại Lê - Mạc trong lịch sử Việt Nam .....	14
1.2. NỘI DUNG TRUNG BÀY CỦA BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM .....	16
1.2.1. Khái quát quá trình hình thành và phát triển của Bảo tàng Lịch sử Việt Nam .....	16
1.2.2. Nội dung trưng bày của Bảo tàng Lịch sử Việt Nam .....	23
1.2.3. Vị trí và tầm quan trọng của phần trưng bày về các triều đại Lê - Mạc trong Bảo tàng Lịch sử Việt Nam .....	30
<b>CHƯƠNG 2: NỘI DUNG VÀ TÀI LIỆU HIỆN VẬT TRUNG BÀY VỀ CÁC TRIỀU ĐẠI LÊ - MẠC TẠI BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM</b> .....	33
2.1. NỘI DUNG VÀ TÀI LIỆU HIỆN VẬT TRUNG BÀY VỀ CÁC TRIỀU ĐẠI LÊ - MẠC .....	33

2.1.1. Khái niệm “hiện vật trưng bày” và phân loại tài liệu hiện vật trưng bày.....	33
2.1.2. Nội dung và tài liệu hiện vật trưng bày về các triều đại Lê - Mạc tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.....	36
2.1.2.1. Đề mục 1: Cuộc khởi nghĩa Lam Sơn (1418 — 1427).....	36
2.1.2.2. Đề mục 2: Các triều đại Lê - Mạc (1428 - 1788).....	44
2.1.2.3. Một số sưu tập hiện vật tiêu biểu về các triều đại Lê Mạc thế kỷ.....	53
2.3. Giải pháp trưng bày về các triều đại Lê - Mạc.....	61
<b>CHƯƠNG 3: MỘT SỐ NHẬN XÉT - ĐÁNH GIÁ VÀ GIẢI PHÁP NHẪM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG NỘI DUNG VÀ TÀI LIỆU HIỆN VẬT TRƯNG BÀY VỀ CÁC TRIỀU ĐẠI LÊ - MẠC TẠI BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM.....</b>	<b>68</b>
3.1. NHẬN XÉT VỀ NỘI DUNG, TÀI LIỆU HIỆN VẬT VÀ GIẢI PHÁP TRƯNG BÀY VỀ CÁC TRIỀU ĐẠI LÊ - MẠC.....	68
3.1.1. Nhận xét nội dung trưng bày về các triều đại Lê - Mạc tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.....	68
3.1.2. Nhận xét tài liệu hiện vật trưng bày về các triều đại Lê - Mạc.....	71
3.1.3. Nhận xét về giải pháp trưng bày tài liệu hiện vật.....	76
3.2. MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG NỘI DUNG, TÀI LIỆU HIỆN VẬT VÀ GIẢI PHÁP TRƯNG BÀY VỀ CÁC TRIỀU ĐẠI LÊ - MẠC TẠI BẢO TÀNG LỊCH SỬ VIỆT NAM.....	80
3.2.1. Nhóm giải pháp về nội dung trưng bày.....	81
3.2.2. Nhóm giải pháp về tài liệu hiện vật trưng bày.....	84
3.2.3. Đề xuất về giải pháp trưng bày.....	85
KẾT LUẬN.....	89
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

# PHẦN MỞ ĐẦU

## 1.Lý do chọn đề tài

Bảo tàng là một thiết chế văn hóa, “là ngôi nhà cất giữ những báu vật của loài người. Nó lưu giữ ký ức của các dân tộc, các nền văn hóa, những ước mơ và hi vọng của con người trên thế giới.”<sup>(1)</sup>. Có thể khẳng định bảo tàng giữ một vị trí, vai trò to lớn trong giáo dục văn hoá và phát huy sự sáng tạo của con người. Thông qua các khâu công tác nghiệp vụ của bảo tàng, đặc biệt là hoạt động trưng bày, công chúng có được những nhận thức trực tiếp, sống động về lịch sử tự nhiên hay lịch sử xã hội.

Ngày nay, hệ thống bảo tàng ở mỗi quốc gia được coi là một chỉ số quan trọng đánh giá sự phát triển văn hoá xã hội của quốc gia đó. Trong hệ thống các bảo tàng ở Việt Nam, Bảo tàng Lịch sử Việt Nam được đánh giá là có vị trí và tầm quan trọng hàng đầu. Hệ thống trưng bày của bảo tàng là kết quả của quá trình nghiên cứu sưu tầm và lựa chọn kỹ lưỡng hàng ngàn hiện vật gốc — sưu tập hiện vật gốc có giá trị tiêu biểu cho lịch sử Việt Nam từ thời tiền sơ sử đến Cách mạng tháng Tám năm 1945. Từ khi tiến hành chỉnh lý và đưa vào hoạt động hệ thống trưng bày bảo tàng như hiện nay, các chủ đề trưng bày, các hiện vật và sưu tập hiện vật luôn tạo được sự lôi cuốn hấp dẫn khách tham quan và là nguồn sử liệu quý giá đối với các nhà nghiên cứu khoa học.

Là một cán bộ bảo tàng trong tương lai, lại có mong muốn tìm hiểu về các triều đại phong kiến Việt Nam, bản thân em thực sự ấn tượng với phần trưng bày về các triều đại Lê - Mạc bởi nội dung lịch sử hấp dẫn cũng như số lượng tài liệu hiện vật trưng bày khá phong phú và giải pháp trưng bày hiện đại của bảo tàng.

Trong lịch sử dân tộc, triều Lê Sơ được coi là vương triều có vai trò to lớn trong việc đánh đuổi giặc Minh giành lại độc lập cho đất nước và mở ra thời kỳ phát triển cực thịnh của chế độ phong kiến Việt Nam vào thế kỷ XV. Sang

---

<sup>(1)</sup> Timothy Ambrée và Crípin Daine. Cơ sở Bảo tàng học. Bảo tàng Cách mạng Việt Nam dịch xuất bản, 2000, tr24.

thế kỷ XVI, khi triều Lê Sơ bộc lộ những hạn chế và sự khủng hoảng không thể cứu vãn, nhà Mạc được thành lập với mong muốn kế tục phát triển nền văn hoá Đại Việt. Song các sử gia thời Lê cho rằng triều Mạc là “Ngụy triều” và vai trò của triều Mạc bị phủ nhận hoàn toàn. Sự phục hồi của triều Lê dưới thời Lê Trung Hưng (thế kỷ 17 - 18) lại bộc lộ sự suy yếu của chế độ phong kiến Việt Nam. Vậy vai trò thực sự của các triều đại Lê - Mạc là gì? Với câu hỏi này, Bảo tàng Lịch sử Việt Nam đã trả lời rất khách quan qua hệ thống trưng bày các tài liệu hiện vật có giá trị lịch sử văn hoá của chính thời kỳ đó. Bản thân em là một sinh viên chuyên ngành Bảo tàng, nhiều lần được tiếp xúc với hệ thống trưng bày của Bảo tàng Lịch sử Việt Nam, trong đó phần trưng bày về các triều đại Lê - Mạc đã thực sự lôi cuốn hấp dẫn em nghiên cứu vấn đề này dưới góc độ bảo tàng học. Cho nên, được sự gợi ý của giảng viên hướng dẫn PGS - TS Nguyễn Thị Huệ, em đã mạnh dạn chọn đề tài: **“Tìm hiểu nội dung và tài liệu hiện vật trưng bày về các triều đại Lê - Mạc tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam”** làm khoá luận tốt nghiệp đại học.

## **2. Mục đích nghiên cứu**

- Nghiên cứu sự hình thành và phát triển của Bảo tàng Lịch sử Việt Nam, nội dung trưng bày của Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.
- Nghiên cứu, tìm hiểu về các triều đại Lê - Mạc trong tiến trình lịch sử Việt Nam.
- Nghiên cứu thực trạng nội dung và tài liệu hiện vật trưng bày về các triều đại Lê - Mạc tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.
- Đưa ra những nhận xét về ưu điểm và những hạn chế về nội dung và tài liệu hiện vật trưng bày về các triều đại Lê - Mạc tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam. Từ đó, đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hơn nữa chất lượng và hiệu quả của phần trưng bày này.

## **3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu**

- Đối tượng nghiên cứu của đề tài là phần trưng bày về các triều đại Lê - Mạc tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.

- Phạm vi nghiên cứu của đề tài là hoạt động trưng bày tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam, cụ thể là phần trưng bày về các triều đại Lê - Mạc.

#### **4. Phương pháp nghiên cứu**

Trong quá trình thực hiện, khóa luận áp dụng những phương pháp nghiên cứu sau:

- Phương pháp luận sử học Mác — Lê nin và phương pháp Bảo tàng học.
- Phương pháp khảo sát thực tế, miêu tả, thống kê, so sánh.
- Phương pháp phân tích, tổng hợp tài liệu.
- Bước đầu kết hợp giữa lý luận chung và thực tiễn hoạt động trưng bày tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam để từ đó rút ra những nhận xét đánh giá của cá nhân mình.

#### **5. Bố cục khóa luận**

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục, khóa luận được chia làm 3 chương:

**Chương 1:** Khái quát lịch sử các triều đại Lê - Mạc (1427 -1788) và nội dung trưng bày của Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.

**Chương 2:** Nội dung và tài liệu hiện vật trưng bày về các triều đại Lê - Mạc tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam.

**Chương 3:** Một số nhận xét - đánh giá và đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng nội dung và tài liệu hiện vật trưng bày về các triều đại Lê - Mạc tại Bảo tàng Lịch sử Việt Nam..

Trong quá trình tìm hiểu, nghiên cứu và hoàn thành khóa luận, em đã nhận được sự hướng dẫn tận tình của PGS — TS Nguyễn Thị Huệ, sự động viên, giúp đỡ của các thầy cô giáo khoa Bảo tàng trường Đại học Văn hóa; ban lãnh đạo, các cán bộ phòng trưng bày thuyết minh, phòng tư liệu của Bảo tàng Lịch sử Việt Nam đã tạo điều kiện giúp đỡ em thực hiện khóa luận này.

Khi giải quyết các vấn đề trong khóa luận, em đã rất cố gắng; song do khả năng còn hạn chế, cho nên khóa luận sẽ không tránh khỏi những khiếm khuyết, thiếu sót. Em kính mong được sự đóng góp ý kiến của các thầy cô giáo, các bạn đồng môn để khóa luận được hoàn thiện hơn.

## TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bảo tàng Cách mạng Việt Nam. *Bảo tàng góp phần hoàn thiện nhân cách con người*. Hội thảo Khoa học thực tiễn. HN – 2003.
2. Bảo tàng Cách mạng Việt Nam. *Bảo tàng với sự nghiệp công nghiệp hoá - hiện đại hoá đất nước*. NXB Hà Nội. 1998
3. Bảo tàng Cách mạng Việt Nam. *Sưu tập hiện vật bảo tàng*. Hà Nội. 1994.
4. Bảo tàng Lịch sử Việt Nam. *Đề cương nội dung trưng bày phân lịch sử triều*  
*Lê - Mạc*. Hà Nội. 2000.
5. Bảo tàng Lịch sử Việt Nam. *Thông báo Khoa học*. Hà Nội. Các số của các năm từ 2000 – 2008.
6. Bảo tàng Lịch sử Việt Nam. *Sổ bàn giao hiện vật giữa bộ phận kho và phòng trưng bày tuyên truyền*. Hà Nội. 2000.
7. *Các bảo tàng quốc gia Việt Nam*. HN – 2001.
8. *Đại Việt sử ký toàn thư*. NXB Khoa học xã hội. HN – 2008, tập 1,2.
9. Gary Edson, David Dean. *Cẩm nang bảo tàng*. Hà Nội. 2001.
10. PGS.TS Nguyễn Thị Huệ (chủ biên). *Cơ sở Bảo tàng học*. NXB. Đại học Quốc gia Hà Nội – 2008.
11. PGS.TS Nguyễn Thị Huệ (chủ biên). *Lược sử sự nghiệp Bảo tồn Bảo tàng Việt Nam từ 1945 đến nay*. Hà Nội. 2001.
12. PGS.TS. Nguyễn Thị Huệ. *Nghiên cứu nguồn sử liệu hiện vật bảo tàng*. NXB Chính trị quốc gia. Hà Nội. 2002.
13. Hoàng Văn Khoán. *Văn hóa Lý- Trần (kiến trúc và nghệ thuật điêu khắc chùa tháp)*. NXB Văn hóa Thông tin – 2000.
14. Đào Duy Kỳ. *Tìm hiểu khoa học bảo tàng Việt Nam*. Viện Bảo tàng Cách mạng Việt Nam. H – 1967.
15. Nguyễn Thịnh. *Sổ tay Công tác trưng bày Bảo tàng*. NXB Văn hoá thông tin. Hà Nội. 2001.

16. Trung tâm Khoa học xã hội và nhân văn quốc gia, Viện nghiên cứu Hán Nôm. *Lịch sử triều Mạc qua thư tịch và văn biên*. NXB Khoa học xã hội. Hà Nội. 2001.
17. Trương Hữu Quỳnh (chủ biên). *Đại cương lịch sử Việt Nam*. NXB Giáo dục, Hà Nội – 1997, tập 1.
18. Trương Hữu Quỳnh. *Lịch sử Việt Nam từ thế kỷ X-1858*. NXB Giáo dục - 2000
19. Nguyễn Bá Vân. *Đồ gốm thời Lê Sơ trong mỹ thuật thời Lê Sơ*. NXB Văn hóa Thông tin – 1998.
20. Viện nghệ thuật - Bộ Văn hoá và thông tin. *Mỹ thuật thời Lê Sơ*. NXB Văn hoá. Hà Nội. 1987.
21. [www.baotanglichsu.vn](http://www.baotanglichsu.vn).